

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી

સ્કૂલ ઓફ કોમર્સ એન્ડ મેનેજમેન્ટ

F.Y. B.Com.

માનવ પર્યાવરણ

યુનિટ	કન્ટેન્ટ
1.	માનવ પર્યાવરણનો પરિચય
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પ્રસ્તાવના ➤ પર્યાવરણ શું છે? ➤ આપણને પર્યાવરણની ચિંતા કેમ હોવી જોઈએ? ➤ વિકાસની પ્રવૃત્તિઓ અને આપણી બેદરકારીના સંભવિત સંકટો ➤ સારાંશ
2.	આબોહવા અને સ્ત્રોતો
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પ્રસ્તાવના ➤ આબોહવાનું વૈશ્વિક સ્વરૂપ ➤ ભારતની આબોહવાનું વિવરણ ➤ સારાંશ
3.	નિવસનતંત્રનું વર્ણન
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પ્રસ્તાવના ➤ નિવસનતંત્ર શું છે? ➤ નિવસનતંત્રના ઘટકો ➤ નિવસનતંત્ર ક્રિયાશીલ ઘટકો ➤ અન્ન શૃંખલા અને અન્ન નિવસન ➤ સીમાકારી પરિબલો ➤ વિભિન્ન પ્રકારના નિવસનતંત્રો ➤ નિવસનતંત્રની અંદર જૈવ વૈવિધ્ય ➤ સારાંશ
4.	પર્યાવરણના સજીવ અને નિર્જીવ ઘટકો
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પ્રસ્તાવના ➤ નિવસનતંત્રમાં ઊર્જા ➤ નિવસનતંત્રમાં પદાર્થ કે દ્રવ્ય ➤ આંતરજાતીય સંબંધો ➤ માનવ અને અન્ય સજીવ ઘટકો વચ્ચે પરસ્પર સંબંધ ➤ સારાંશ

5.	માનવનું સામાજિક પર્યાવરણ અને વસ્તી
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પ્રસ્તાવના ➤ મનુષ્યનું સામાજિક પર્યાવરણ ➤ મુખ્ય સામાજિક સંસ્થાઓ ➤ ભાષા અને સંચાર વ્યવસ્થા ➤ સમાજ, સંસ્કૃતિ અને વ્યવહાર ➤ વસ્તી વિસ્ફોટ ➤ વસ્તી પ્રક્ષેપણ સાથે વસ્તી વધારાની લાક્ષણિકતા ➤ માનવ વસ્તીનું ભવિષ્ય ➤ સારાંશ
6.	પર્યાવરણ પર માનવીનો પ્રભાવ
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પ્રસ્તાવના ➤ સાધનોનું મર્યાદિતપણું ➤ વહનક્ષમતા ➤ માનવપ્રવૃત્તિઓ અને પર્યાવરણની અવનતિ ➤ સારાંશ
7.	જૈવિક સાધનોના અતિસમુપયોજનની અસરો
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પ્રસ્તાવના ➤ અતિશોષણ સમુપયોજનના કારણો ➤ અતિસમુપયોજનનો વિસ્તાર ➤ અતિસમુપયોજનની અસરો ➤ પર્યાવરણ સંરક્ષણ ➤ સારાંશ
8.	માનવ પર્યાવરણ પર કૃષિની અસરો
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પ્રસ્તાવના ➤ પ્રેરિત કૃષિ નિવસનતંત્રની ઉત્ક્રાંતિ ➤ પરંપરાગત કૃષિ ➤ આધુનિક કૃષિની અસરો ➤ પશુ ચરાવવાથી અધિક પ્રવૃત્તિથી થતી અસરો ➤ સારાંશ
9.	શહેરીકરણની અસરો
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પ્રસ્તાવના ➤ શહેરીકરણ ➤ પર્યાવરણ પર શહેરીકરણની અસરો ➤ શહેરીકરણ અને સામાજિક સંગઠન ➤ શહેરીકરણ અને પરિવાર સંરચના ➤ સંસ્કૃતિ અને શહેરીકરણ ➤ શહેરીકરણના મનોવૈજ્ઞાનિક પાસાં

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પશુ અને શહેરીકરણ ➤ સારાંશ
10.	વાતાવરણીય પ્રદૂષણ
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પ્રસ્તાવના ➤ વાતાવરણીય બંધારણ ➤ હવા-પ્રદૂષકોના પ્રકારો ➤ કેટલાક મુખ્ય હવા-પ્રદૂષકો ➤ હવા-પ્રદૂષણ પર ભૂ-ભૌતિકીય અસરો ➤ અ-જૈવિક તંત્ર પર પ્રદૂષણની અસરો ➤ સારાંશ
11.	જળ પ્રદૂષણ
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પ્રસ્તાવના ➤ જળ પ્રદૂષણ સંબંધી કેટલીક સંકલ્પનાઓ ➤ મીઠા જળનું પ્રદૂષણ ➤ ભૂમિગત જળ પ્રદૂષણ ➤ દરિયાઈ પ્રદૂષણ ➤ સારાંશ
12.	ભૂમિનો ખરાબો
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પ્રસ્તાવના ➤ જમીન ખરાબો ➤ ભૂમિ અવકમણના કારણો ➤ ભૂમિ અવકમણની અસરો ➤ ઉપચારો ➤ સારાંશ
13.	જોખમી રાસાયણિક અવશિષ્ટો
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પ્રસ્તાવના ➤ જોખમી અવશિષ્ટ પદાર્થોનું લક્ષણ ચિત્રણ ➤ અવશિષ્ટોના વ્યવસ્થાપનની સંકલ્પના ➤ જોખમી અવશિષ્ટનો નિકાલ ➤ ભારતમાં જોખમી અવશિષ્ટ – વ્યવસ્થાપન ➤ અયોગ્ય અવશિષ્ટ નિકાલની અસરો ➤ સારાંશ
14.	પર્યાવરણ અને માનવ સ્વાસ્થ્ય - I
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પ્રસ્તાવના ➤ પર્યાવરણ સંબંધી સ્વાસ્થ્યનો પરિચય ➤ પર્યાવરણ અને સ્વાસ્થ્યનો સંબંધ ➤ મહામારી વિજ્ઞાન ➤ વિષ અને પર્યાવરણ સ્વાસ્થ્ય

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ભોજન સંબંધી સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓ ➤ જળ સંબંધી સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓ ➤ ચેપી રોગ ➤ સારાંશ
15.	પર્યાવરણ અને માનવ સ્વાસ્થ્ય - II
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પ્રસ્તાવના ➤ હવાનું પ્રદૂષણ અને સ્વાસ્થ્ય ➤ વ્યવસાય અને સ્વાસ્થ્ય ➤ તણાવ અને સ્વાસ્થ્ય ➤ વિકિરણ અને સ્વાસ્થ્ય ➤ કેન્સર ➤ ધૂમ્રપાન, શરાબ અને નશીલી દવાઓ ➤ દેશમાં સ્વાસ્થ્યની વર્તમાન સ્થિતિ ➤ ભવિષ્યમાં માનવ કલ્યાણની સંભાવના ➤ સારાંશ
16.	વિકાસાત્મક યોજનાઓનો સામાજિક પ્રભાવ
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પ્રસ્તાવના ➤ વિકાસાત્મક યોજનાઓ ➤ વિકાસાત્મક પ્રવૃત્તિઓના પરિણામો ➤ સારાંશ
17.	પરિવર્તિત પર્યાવરણનો આર્થિક પ્રભાવ
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ પ્રસ્તાવના ➤ કચરાના ઉત્પાદન અને તેના નિકાલની કિંમત ➤ પ્રદૂષણ નિયંત્રણની આર્થિક બાબતો ➤ સારાંશ